

Пернач полковника Вухналя

Згоріла хата коваля Бориса Циганчука. Пожежники виявляють у ній обгорілий труп. Виявляється, що це не коваль, а хтось інший. Майор поліції Артем Нагорняк, який береться за розслідування, встановлює, що Борис Циганчук на запрошення професора Вознесенського поїхав на виставку власних робіт у Париж. Хто ж тоді згорів у його хаті? І чому професор Вознесенський приховує своє істинне обличчя?..

КРАМЕР

БОРИС

ПЕРНАЧ ПОЛКОВНИКА ВУХНАЛЯ

Коронація слова

© Видавництво "НК-Богдан"

www.bohdan-books.com

ISBN 978-966-10-7600-5

Серія «Детективна агенція ВО»

Борис Крамер

ПЕРНАЧ
ПОЛКОВНИКА
ВУХНАЛЯ

Кримінальний роман

Дипломант Конкурсу романів, кіносценаріїв, п'єс та пісенної лірики про кохання
«Коронація слова», 2018

Дочці Лідії, яка народилася в час,
коли зрушилась історія.

Гострі язики вогнища, оцирившись, проривалися з-під чорного шиферу й розрізали нависле темне небо. Шифер тріскав, ніби хтось із горища відстрілювався від команди пожежників, які поспішливо поливали хату струменем води. Прапорщик Вітенко, худий і тонкий хлопчина, у касці, що весь час намагалась ізслизнути на очі, кидав переламані тіні в обманливих прожекторах і хлюпав завеликими чобітьми довкіл машини, несамовито горлав:

— Куди ти ллєш!.. Бий сюди!.. Туд-д-ди твою мати!..

Вода заливала хату від комина по вікна, але вогонь неначе грався — зникав ув одному місці й вихоплювався жвавим півнем в іншому. Стіни були дерев'яні, хворостяні, обмащені глиною, до пори до часу тільки куріли, десь там всередині в них нуртували вогняні змії, кублились, звивались, набирали сил, щоб несподівано прорватись на поверхню снопом іскор і шипінням. Галасливий Вітенко скеровував шланг у той прорив, а натомість півень починав грати рожевим оком у шибах. Удар струменем, дзенькіт розбитого скла і вогнистий птах перелітав на піддашся чи на горище...

Заграва палала над вулицями, що збігли у яр вздовж Синиці, сховались у густих садах та чагарниках. Тут жили ті, хто від села відбився, а до міста не примкнув, хуторяни й відлюдники за характерами. Горіла хата Бориса Циганчука. Хата — це навіть голосно сказано — халупа, мазанка з трьома вікнами, у якій Борис жив із матір'ю з тої пори, коли на початку шістдесятих повернулись з Караганди, куди їх (чи то пак, її, молоду дівчину Глафіру Циганчук, запроторив Давид-міліціонер за одну-єдину фразу, що вона з грузинами не жартує, а грузини тоді були злі й кусючі, як шершні восени) запроторили ні за що, ні про що. Там Глафіра нажила собі синка з політичним прибалтом й коли повернулась у рідну Грушку, принципово, із затятістю каторжанки, не йшла на жодні контакти з владою у всіх її формах, ба, більше, навіть із сусідами, які жили, приспівуючи, й не переймались її бідами. Жінка сяк-так звела халабуду на пустирі, влаштувалась прибиральницею на вокзалі й невдовзі померла від сухот, залишивши синові у спадок вільготний та

недовірливий погляд на світ. Борис вивчився на коваля, а потім став майстром у будівельному училищі. Що то за фацет удався, ніхто толком його й не розумів. Навколо хворостянки у нього зарослі — як у лісі. Казав, що він натураліст. Все, що живе, має жити. Кожна рослинка, кожна бадилинка — сутність чутлива й безборонна. Її треба оберігати й переступати, бо її болить, бо все в природі гарно й гармонійно. То тільки серед людей клацають зуби...

Лоза здичілого винограду увила всю хатину й дерева. Усередині — напівморок і застигла тиша. По кутках — клапті павутиння, що хитається при найменшому поруху. Хто був у Бориса в хижі, той знає: треба сісти там, де він указав, і зайве не рухатись. Він усе покаже й розкаже, якщо тобі цікаво. Попід стіну тримались на грубих мотузках три дерев'яні полиці з його ковальськими витворами. Чого там тільки не було — фігурки людей, які витворяли казна-що, усі пози Камасутри; мушля з клавіатурою піаніно та палацом Посейдона всередині; годинник, у якому змішались усі цифри; сходи, що нікуди не ведуть; завірений Мінотавр, у котрого — роги збоку, роги на голові, роги замість хвоста; скрипка, як полум'я, пробита грубими цвяхами; лиця, маски страждання; персні, квіти і віхоли зір з Чумацького Шляху, а іноді взагалі незграбне накопичення пальців, рук, очей, сердець, жіночих грудей, що на перший погляд здавалось безглуздим сном божевільного, але згодом увіходило, вбиралось, вповзало всередину свідомості і ніяк звідти не витравлювалось, ніби навіжений коваль Циганчук знав тихі ворожбитські слова й приговорював їх, коли наливав у величезні — по літру, по два — скляні чари, що дзвеніли переливчасто й довго, як церковні дзвони. До нього треба було приходити з пляшкою-другою марочного вина. Під той скляний передзвін та перелив, від якого колихались сітки павутини, Борис міг, коли гостей уподобав, розповісти, що отут, на цьому місці, стояла у давнину хата розбуялої молодиці Ганісі Драгомирецької, до якої наїжджав козацький полковник Митро Вухналь чи, може, Ухналь, історія про те мовчить, і одного разу закохану парочку спалив ревливий син шинкаря Гершко Карпман, попередньо зав'язавши двері. І нічого від того полковника не залишилось, тільки залізний шестилистий пернач, з яким він ходив у походи на татар. Ту зброю, той жезл влади вони з мамою відкопали на пустирі, коли розправляли

глину для свого городу. Зачудувавшись ковальським витвором, Борис і надумав кувати дива з металом...

— Там був хто у тій хаті?.. Чи не був?.. — запитав невідомо кого засапаний керівник пожежної бригади. — Хтось бачив?..

— Та, мабуть, що не було, — сказали невпевнено із мороку, із рідкого гурту сусідів, які збіглися на гвалт. — Борис поїхав... Казав, до Парижа!..

— Куди?.. — не зрозумів хлопчина, якому каска наповзала на очі. — Я недочуваю, чи що?..

— До Парижа!.. На виставку!.. — підтвердив голос із темряви.

— От, свинство!.. Йому по парижках шлятися, а мені тут гасити!.. — від душі вилаявся прапорщик Вітенко. — Чого так в житті не везе?..

Павло недавно одружився з Антосею Бігус, дочкою свого пожежника-колеги, який убився з велосипеда. Антоніна, яка заради гумору називала себе Ан-27, як молода льотчиця-нальотчиця, вже злітала двічі заміж і все їй було не до вподоби: дурні хлопи попадались, безнадійні, не піддавались дресируванню. Аж тут Антосі підвернувся хирлявий Вітенко і вона взяла його в оборот. А він і раденький, що дурненький — слухає та до грудей жіничиних голову притуляє, недарма ж Ан-27 сказала, що виведе в люди, бо від кожного прапорщика офіцером пахне.

— Кранти!.. Вода закінчилась!.. — змахнув для годиться шлангом пожежник Володя Гук.

— Як закінчилась?.. Ми ж тільки розгорнулись!.. — важка каска таки впала Павлові з лоба і він спересердя копнув її чоботом. — Супермени!.. Рятувальники!.. Козяче військо!.. Шикуйсь, щоб я вас бачив!..

Троє чоловіків — водій і два пожежники — зійшлися перед фарами: ніч кругом, вогонь палає, а вони тикаються й смикаються, не мають що сказати начальникові.

— Навіщо то заливати? — сплюнув у бік хати, що догоряла, шофер Тимофій Філевич. — Купа глини і лайна!..

— Тимохо, ти сьогодні чого півцистерни привіз?.. — підступив до нього нарваний прапорщик. — Знов на трасу в ресторан воду возив?.. Нажертися не можеш?..

— От ще де!.. Не возив я!.. Не чіпайся!.. — відхилився череватий Тимоха, наче біснуватий Вітенко міг його укусити за носа. — Треба було підсмоктати... Але ж ти солярки не давав!..

— Яке перше правило рятувальника?.. — зачавкав болотом перед нестійкою шеренгою командир і під голосне потріскування шиферу проголосив. — Завжди будь готовий!.. А ти... бляха муха... нас підвів. Маєш мінус від премії...

— Та нехай вже собі догоряє, — добродушно муркнув Філевич, який мав у стократ більше від довозу води у жаркі дні, аніж мізерна премія. — Все одно толку з тої... саклі облупленої... не буде... Чого кипіти?

— Друге правило, — незворушно хльостав високими халявами перед підлеглими прапорщик. — Перевірити, чи нема живих людей на об'єкті, що загорівся...

— Так ми ж почули, — заспокоїв його третій учасник муштри Слава Сангушович, який щойно демобілізувався з армії і на дух не терпів командирських окриків. — Цей... недороблений... у Париж поїхав!..

— Недороблені по парижках не їздять, — на автоматі, аби тільки його було зверху, заперечив Вітенко. — Недороблені з порожнім шлангом крутяться... Танцюють... Третє правило! Гасити, душити цього гада до останнього спалаху!.. До найменшого димку!.. Не дати йому вивернутись!..

— Ха!.. Він сам задушиться!.. Не багато лишилось... Он вже стеля впала, — показав на результат їхньої роботи, що димів, шипів і тріщав у променях фар, мокрий з ніг до голови Володя Гук.

— Четверте правило, — товмачив своє упертий прапор, позираючи на пожарище. — Перевірити об'єкт на предмет виявлення несподіваних жертв...

— Може, кіт який засмажився та й по всьому, — засміявся не податливий на командирський голос Сангушович. — Чуєш, як смердить смаленим?..

— П'яте правило!.. — відрізав на той сміх затятий Вітенко, який охоче поклав свої командирські таланти до ніг молодій дружини і віддихав на нотаціях колегам. — Виявити причину загоряння. Оформити документально... А тому... Дорогі охломони!.. Тупі й зелені огірки!.. Ти летиш до річки по воду!..

Він таки бунув упрілим лобом розслабленого Тимоху по носі, не сильно так, для остраху, але зі злим поблиском очей.

— А ви двоє хапаєте багра і розтягуєте, що можете!.. — завершив свій показовий виступ галасливий прапорщик, але оплесків не почув — сусіди потоптались, повітріщались на безнадійне їхнє діло та й розчинились у темряві, пішли досипати.

Хлопці понуро поплентались у напівтемряві на згарище, що іноді зблискувало скаженим оком, диміло, парувало, як незнана дика істота, впольована ними серед нетрів Циганчукового саду пізньої травневої ночі. Там і сям ще спалахували стрімкі червоні прапорці, хилитались, ніби на вітрі, поки не отримували зверху залізними гаками. Шипіла від жару і води суха глина у стінах, втягувала в себе вологу й утомлено затихала. Шифер уже тріскав не від полум'я, а під ногами. Володя Гук і Слава Сангушович, спльовуючи від гару й густого сопуха, розтягували все, що можна було розтягнути, від розбухлих стін, ближче до дверей і вікон або надвір. Тихо матюкались, бо навіть було туди пхатися. Якби не цей дурноверхий Павлуша із замашками Наполеона, давно би помили руки та й утекли по домах. Ні, йому треба викаблучуватись, показати, як то кажуть, ху із ху у службовій субординації.

— Йос...сипова клізма!.. Тут мертвяк спечений! — несподівано впустив багор і відскочив зляканий Володя. — Диви!.. Он лежить у кутку!..

— Не мели дурниць!.. — не повірив йому Слава і потягнув чорний сувій на себе. — Сказано ж було — господар за кордоном!..

— Ану-ну!.. — підступив до них зацікавлений прапорщик. — Що це ви тут за рулон толю вертите?..

То таки був не рулон злиплого толю, а обгорілий труп — чорний, звуглілий, маленький, ніби дитина, але мертвяк. Вони цього не чекали. Сусіди ж казали — господар поїхав до Парижа. А тут на тобі — сюрприз. Та й хіба вони могли його врятувати? Коли примчали — вогонь уже у півнеба святкував і шабашував. Не до подвигів було...

Артема Нагорняка, як завжди, збудив нічний дзвінок — хто би дивувався, а він ні: звук уже й не переймався. Навпаки, нічні підйоми його заряджали азартом. Коли телефонують, так і знай, що попереду цікава справа. Особливий запал з'явився тепер, коли Артем несподівано подав документи на конкурс у поліцію, а там зненацька взяли й підтримали — призначили начальником районного відділення. Отак зразу з пішака — зі слідчого прокуратури — у дамки: головний поліцейський району. А чого ж?.. Досвіду йому не бракувало. Пройшов службу у спецназі на Балканах та в Іраку, у прокуратурі попрактикувався у специфіці слідства. Кров молода, кипуча, клетітна, якраз те, що нині треба для змін. Ото тільки біда, що на нього затаїв образу колишній напарник, а тепер підлеглий, опер Михайло Чорний. І не стільки за те, що Артем неждано став у нього начальником, як за те, що не сказав наперед про свій вибір, не поділився планами з другом, з яким був у не одних бувальцях. Але нічого! І Михайла доля та Нагорняк не обділили: тепер капітан поліції Чорний очолює слідчий відділ поліцейських детективів. І знову не дає по ночах спати Артемові.

— Милий копе! — зворухнулась сонна Пашка й залізла Артемові під руку. — Може б, ми вділили цьому напасному кімнатку за стіною?.. Щоб не дзвонив по ночах?.. А зразу за ногу смикав!.. Я колись йому наглі очиська пазурами видряпаю!..

— Як ти його любиш! — засміявся вдоволений чоловік і погладив жінку по животику — вони чекали первістка. — Прямо аж задрість бере...

— Ага, люблю, як гірку редьку, — погодилась Пашка й висковзнула з обіймів. — Ти не забув, що в нас сьогодні плани?..

— Які плани? — скинув дзвінок і занепокоєно глянув на дружину Нагорняк.

— Ну от... Ми ж домовлялись!..

Родимка-мушка над верхньою губою у жінки поповзла на щоку — зараз заплаче й захникає, як мала дівчинка.

— Ми мали у Київ поїхати! Подивитись на дитячі іграшки, ліжечка, одяг...

— А хіба цього всього у Грушці нема?..

— Пхе!.. Китайський непотріб...

— Гаразд, поїдемо. Тільки здається мені, що то заборонено... Наперед підбирати.

У цю мить наполегливий Михайло знову зателефонував — від нього не відчепишся, якщо вже дуже припекло. Артем таки відіззався на той виклик.

— Алло! Начальник поліції, сновидо безсонна, слухає!..

— Ми купувати не будемо! Тільки подивимось!.. — гукнула вслід йому Мушка. — Цікаво ж як...

Та Нагорняк уже був далеко — капітан Чорний доповідав, що на пожежі, яка сталася о другій годині ночі, виявлено обгорілий труп з виразними ознаками насильницької смерті. Пожежники сидять на місці, чекають, коли приїде слідчо-оперативна група.

Досвіток сизими клубами виповзав із долин і чагарів, стелився білими вологими пластинами попід ноги. Макітри, куток далекий і забутий всіма, першим на сході зустрічав сполохи крайнеба — у Грушці за горою ще сутінь товчеться, бузок понуро стрясає китиці цвіту від роси, а тут уже на весь дужий голос витьохкують у лозах солов'ї. Артем з Михайлом вискочили з «Пріуса», пропахлого новою пластмасою, і мерзлякувато поцибали по високій росяній траві. З пожежної машини цебеніла вода, водій спав за рулем. Троє рятувальників, які не врятували згорілого, сиділи на вичовганій старій лавці біля криниці й дивились на результат своєї нічної роботи: стара хата, що колись була бідненьким захистом для коваля Бориса Циганчука, лежала руїною — розбухлі й обвалені стіни, вибиті й сліпі вікна, чорні остови димаря й незгорілих балок, зламана й закопчена шафа, металеві бильця ліжка, засипаного потрісканим шифером, випуклі й безногі скляні чари, що попадали на підлогу, не витримали нового гарту й руйнації. І нема на те ради, бо правило третє, яке згадував прапорщик Вітенко, неухильно гласить: души, гаси вогонь, заливай червоного ворога й не думай про наслідки. Думати в таку мить шкідливо...

— Що ви тут знайшли?.. Показуйте! — наказав прапорщику Нагорняк.

— Там... У кутку... Лежить, — махнув замащеною рукою непевний Павлуша, з якого злетіла вся начальницька пиха. — Ми не знали. І не могли нічим зарадити...

— Тут таке було, що не підступись!.. — додав і Слава Сангушович, ніби на цей раз захищаючи свого нарваного командира. — Ми свою роботу зробили... А то вже ваша.

Біля похилених воріт, які давно не бачили фарби, гупнула чимось під днищем і спинилась «швидка» зелено-болотистого кольору, що забула, коли швидко їздила. З кабіни вискочив експерт Ігор Ходола, відвів гуркотливі бічні двері, дістав стільчика й поклав у траву. Зсередини визирнула Таміла Райцес, важко зітхнула, наче її мали вести на ешафот, і зіперлась на худе плече колеги по нещастю, зіскочила на грішну землю.

— Ви як нерозлучна парочка!.. — засміявся до них молодий і бадьорий начальник поліції. — Карпо та Одарочка...

— Доживеш до моїх років, та й будеш скалити зуби!.. — Таміла Прокопівна повела носом, вдихнула на повні груди сморід згарища і щоб перебити той запах дістала з кишені жакета пачку «Прими». — Наше завдання маленьке — дотягнути з вами, бузувірами, до пенсії. А там — хоч каміння з неба...

— Дотягнете! Куди дінетесь!.. — запевнив її Артем. — Попід ручки доведемо. І з оркестром відправимо...

— Ага, ви доведете. Ще й у плечі штурхнете!.. — погодилась Таміла, запалила термоядерну цигарку і з насолодою пустила над собою завію диму. — Що тут сталося?.. Не дали поспати...

— Хлопці кажуть, що шашлик зажарили, — озвався Михайло Чорний і розтягнув чорні вуса від дотепного, на його погляд, жарту. — Самі не впорались, то нас запросили...

— Шашлик не можу споживати, — відмовився, ніби його й справді запрошували до гостини, Ігор Ходола. — Там у м'ясі є солі сечової кислоти, яка потім мені суглоби крутить. Подагра... Ще Гіппократ казав, що це хвороба королів...

— Ну-ну!.. Докажуйте! — заохотив його Артем. — Бо королі набивали черево та пили без міри. За гріхи молодості страждаєте...

— Ти своєю подагрою вже дістав!.. — збила Ходола сердита сьогодні патологоанатом. — Ходімо, будемо дивитись, бо хлопці он... Вже копитами б'ють. Їм тільки трупи подавай...

— Була міліція, стала поліція, — підтримав її експерт. — Поміняли тільки дві букви... Маленькі буквочки... А стільки галасу!

— Наша служба небезпечна і трудна!.. — тихо замугикала Таміла й ступила першою у повалені двері. — З кожним днем у ній все більшає лайна...

Спинилась над чорним згортком, який пожежники сприйняли за рулон толю, задумано пооглядала, спробувала віддерти від тіла згорілий одяг, нахилилась над головою, наче щось в отому згарку розгледіла. Дістала білу серветку, витерла пальці та й викинула на зуглені полиці. Серветка забіліла серед тої спаленої руїни дивовижею, як світлий маркер від світу живого, що позначив світ мертвий.

— Ну що, хлопці-молодці?.. Труп кримінальний. Без сумніву, — мовила й механічно дістала цигарку, вкинула у товсті губи, але не запалила, бо запаху тютюну їй було достатньо для того, щоб перебити сморід згорілого тіла. — Чоловік... Невисокий, щуплий... Кілограмів на шістдесят. Легкий... Вік... Давайте так. Позначимо на спір. П'ятдесят і не більше!.. На потилиці — сліди від удару чимось важким. Мені ще таке не траплялося. Кілька розсічених борозен. Наче шестернею ударили. Чи чимось подібним... Отже! Навіть не питайте... Чоловіка убили до пожежі. До вогню і диму. Теж позначимо на спір...

— Яка ти сьогодні спірна! — під'юдив її неохочий до роботи Ходола. — Маразм міцніє, хоч пробі кричи...

— Треба ж молодим уроки подавати, — не образилась на ту їдь патологоанатом. — А то піду, й добрим словом не згадають...

— А ви що скажете, Ігоре Антоновичу? — навернув до діла експерта молодий начальник поліції.

— Просте й чітке «фе», — без вагань відповів Ходола й сховав за спину чемоданчик. — Мені тут нема що робити... Після варварів зі шлангом.

— Так-таки й нема?.. — не повірив йому впертий Нагорняк. — А може, десь там валяється знаряддя вбивства?.. Шестерня чи ще яка біда?.. А може, ще сліди?.. Розгледіте?..

— Артеме Федоровичу, — спіснів на лиці досвідчений експерт, — не вчи мене робити мою роботу... Сам шукай знаряддя. Знайдеш — честь тобі і хвала! Передаси мені... А зараз — віддай труп і не гріши. Я його промацаю на предмет відбитків пальців, може, не всі пучки згоріли... Може, у кишнях якісь документики не зотліли... Телефончик, може, десь там розплавився і пристав... до стегна. Будемо дивитися.

— І це все, що ви зараз обоє можете мені сказати? — дещо розчаровано перепитав молодий майор. — Не густо...

— Отак тобі зразу вийми та подай, — підтримала колегу Таміла й нарешті не втерпіла, запалила цигарку. — Шукай, і воздасться тобі!..

— Узнаєш, як він жив — дізнаєшся, як він помер, — філософськи доповнив Ходола.

— Чого він помер, — уточнила Райцес і пустила над зруйнованими стінами хмару диму, аж пожежники смикнулись із лавки, бо подумали, що не вдушили гада. — Агов, лобуряки!.. Санітари!.. Ви де?.. Ідїть забирайте та й втікаймо з цього гару!.. У рідні пенати.

— Дев'ять, вісім і король принесуть вам бандероль, — вправлявся у дотепності експерт із чемоданчиком за спиною.

Два лобурі, похитуючись, зайшли всередину з ношами. На них лиць не було — і не від того, що побачили згорілого чоловіка, а від того, що вчора погуляли з дівчатами, політали на кочерзі у місцевій баньці, аж пара й муть до цих пір застеляли їм очі. Може, нічого й не відчували б, якби дали поспати, а так підняли спозранку й гайда спалених мертвяків носити.

— Ану... Котрий скаже: «Чапля чахла, чапля сохла, чапля здохла»? — спитав не протверезілих санітарів Ходола, вступаючи місце.

— Дядьку!.. Наше діло — не говорити. Наше діло — руки бруднити, — відповів йому один, у якого язик не присох до піднебіння. — А ви йдїть звідси та не заважайте...

— Ото вихована молодь. Знає, що відповісти, — буркнув Ігор Антонович і почвакав мокрою травою до «швидкої».

«Швидка» з моргу — просто тобі поліцейський оксюморон — здригнулась і повільно похиталась догори, до міста, повезла невпізнаний труп, а Нагорняк з Михайлом залишились у ранкових роздумах біля спаленої хижі.

— Чия це хата?.. Була?.. — спитав Артем для розкачки.

— Чого ти форму не носиш? — відповів невпопад Михайло.

— Щоб не виділятися. Не мозолити очей. Бо скажуть, нап'яв френча та й походжає фанфароном...

По правді кажучи, Нагорняк ще й сам не звик до нової посади, до нового статусу, тож волів уникати офіціозу, ходив у простеньких костюмах. Пашка старанно готувала йому на кожен ранок білу сорочку та краватку, а він злився й міг натягти на себе перший-ліпший гольф під піджак та й хода на службу. Одного разу наткнувся на генерала Ґарагулю з області, який не впізнав у ньому начальника поліції. «Що це за розхристаність? — побуряковіло начальницьке обличчя. — Шайка випадкових!.. Понабирають невігласів!.. З вулиці!.. А працювати нікому!..» Генерал Ґарагуля — старий кадр, загартований, з собачою кров'ю у жилах, якої набрався за старої системи, соратник полковника Ковтуна, місцевого міліцейського князька, якого поперли зі служби за зв'язки з криміналом і бізнесом, словом, ще той пень із виряченими балухами. І то вже невиліковний діагноз, від якого не відмахнутися. Генерал проскочив уперед, у поліцію, на іміджі реформатора, якому не давали дороги. Нове й старе у поліції кусається, перегавкується й ще не відомо, чиє буде зверху.

— А я свою форму люблю, — із задоволенням протягнув капітан. — Може, я про неї все життя мріяв...

— Ти чув, що співала Таміла?.. З кожним днем у нас все більшає лайна. Отож-бо... Не формою треба виділятися, а роботою, — розізлився на те задоволене сопіння Артем. — Спершу мента з тебе слід витравити!..

— Нікого з мене не треба витравляти! — образився друг. — Мені й так добре...

— Ми, брате, з тобою маємо контракт...

— З державою, — здогадався кмітливий Михайло.

— Ні, з совістю. А це назавжди. Як мічені... Не оминеш і не об'їдеш!..

— А нам і не треба оминати. Чіпати... Цю твою совість, — зі знанням справи усміхнувся оперативник. — Ми можемо домовитись один з одним...

— Manus manum lavat, — багатозначно прорік Нагорняк.

— Ага, — підтвердив капітан, хоч нічого не втямив зі сказаного.

— Рука руку миє, — повторив Артем, з цікавістю спостерігаючи за другом.

— От-от!.. Ти мені, я тобі, — знущально підтвердив Чорний. — Поставимо підніжки... Щоб лоба з розгону розбити!..

— Добрий ти чоловік, — похвалив його начальник поліції. — Тільки собаками підшитий...

— Стараюся. Виконую контракт...

— Давай так... Розкриєш цю справу... з невпізнаним мертвяком, мій тобі респект, — підстьобнув його майор. — А не впораєшся, то буду дерти лико, як сам схочу!.. І форма не допоможе...

— Так ти ж мені кроку не даєш ступити!.. Самостійно!.. — дорікнув йому Михайло. — Завжди ідеш на випередження...

— Іду!.. Бо заздрю тобі. Конкретним ділом займаєшся. Не те, що я — сів у крісло та й пику надув, брови нахмурих... Начальника мушу з себе корчити. Я слідчий, а не Ґарагуля в погонах!..

— Забудь!.. Розслабся... Відпочивай, — порадив йому завжди неохочий до роботи опер. — Я б на твоєму місці...

— Ой, мовчи вже!.. Що наша красуня Таміла бурмотіла? Про спір?.. Що чоловіка вбили до пожежі?.. Що вдарили шестернею?.. Тож і ми з тобою цей... спідометр... включимо. Хто першим розкриє вбивство, той і молодець!..

— Ні, мені такий варіант не підходить, — не підтримав його ставку гоноровий Михайло. — Мені потрібна конкретика. Якщо парі виграю я, то ти будеш сидіти у своєму кабінеті, кросворди розгадувати. Не заважатимеш мені розслідувати...

— Записано!.. — охоче погодився новопризначений начальник поліції, який з нудьги відбирав чуже слідство. — То чия це хата?.. Була?.. Га, хлопці?..

Артем повернувся, ніби забув про напарника, і попростував до пожежників, які нудились на лавці під яблунею.

— А що програю я?.. — задумано тупцяв на місці вайлуватий капітан.

— Я начальник!.. Я придумаю, — пообіцяв йому Нагорняк.

— Кажуть, що це халабуда Бориса Циганчука, майстра з училища, — встав до нього прапорщик Вітенко.

— То його труп?

— Та ні... Схоже на те, що чужий, — зам'явся, ніби винуватий, старший пожежник. — Ми самі не сподівалися... Сусіди сказали, що там нікого нема. Господар поїхав до Парижа...

— Куди?.. — вигукнув Артем, точнісінько так само, як годину тому прапорщик Вітенко. — До Парижа?.. Чого його туди понесло?.. На екскурсію?.. От кляте життя!.. Ти тут просвітку не бачиш... А він по світах гасає!.. Чуєш, Михайле?

Михайло вже хотів іти опитувати сусідів, але з інтересом зупинився — все, що почує, мотає на вус, потім згодиться.

— Сусіди кажуть, що він коваль, — доповнив небагатослівний прапорщик. — Кує якісь фінтіфлюшки... Повіз на виставку.

— Так!.. Портрет у профіль і анфас не виходить, — розчаровано хмикнув завзятий Артем. — Капітане Чорний!.. Де твої орли?..

— Та он вже підлетіли, — показав на трьох бійців біля розвалених воріт Михайло.

— Опитайте ретельно сусідів. Що, де, коли й навіщо... Складіть мені словесний портрет цього... мандрівника. Бо бачу, що він якийсь дивний. Судячи по оселі... й усьому подвір'ю...

— Ти знову за своє?.. Ми ж домовились, — осмикнув його напарник.

— Не бійся, Пінкертоне!.. Я вмю оцінювати чужі заслуги. Але ж ми не будемо буцатись, як... ну, знаєш хто... на вузькій кладці. Час не жде і ми можемо його дарма втратити!..

— Гаразд, мовчу, — неохоче буркнув Михайло й покликав за собою оперативників.

Шаблонна робота нікому не приносить задоволення, але на те вона й рутина, що без неї часто й кроку не ступиш вперед, бо весь час позаду загорятимуться маячки запитань без відповідей. Краще в'яснити картину до деталей, аніж потім спотикатися та озиратися. У тій рутині іноді можна вивудити таке, що й у голову не вкладається. Так міркував капітан Чорний, гадаючи, який хід зробить у свою чергу непередбачуваний Нагорняк.

Артем же поїхав у будівельний ліцей, де працював майстром погорілець. Мав кілька питань до директора. Що це за працівник такий винятковий, який їздить на виставки у Париж?.. Та не просто їздить, а зі своїми ковальськими витворами. «Грушка хоч і провінційне місто,

та і в ній трапляються виродки, тобто, самородки», — поправив свої саркастичні думки майор. Он рік тому, ще працюючи в прокуратурі, зіткнувся з таким талантом. Скрипки виготовляв. З Норвегії до нього приїжджали... Хвалили, замовлення оформляли. Новим Страдіварі називали. А випала нагода, хлоп зіскочив з рейок, поліз гвалтувати випадкову дівчину. Так і тут може бути. Коваль же особистість творча — хоче творить, хоче витворює. Убив, підпалив хату, умив руки й метнувся за кордон. Або замовив комусь брудну роботу. Злі генії, які б вони не були талановиті та винахідливі, завжди провалюються на дрібницях, мілких штрихах, яким не надають значення, бо звикли діяти з розмахом, безоглядно...

У колишньому ПТУ, яке тепер називалось вишукано ліцей, у коридорах якраз галасувала дитяча мурашва. Що з того, що зі школи втекли? Та ж не повиростали, вітер в голові гуляє, гратися на перерві хочеться. Хлопці гасали один за одним, штовхалися та дверима в класи гримали. Дівчатка гуртами зумкотіли біля вікон і вибухали голосним сміхом. Артем випитав у них, як знайти кабінет директора й зафіксував з таблички: Подуфалий Мирон Дмитрович.

В кабінеті горлав червоний від гніву чоловік з рудими віхтями над вухами, що залишились від чуба — полисів і зварився за довгі роки у цьому гарячому шумливому котлі і вже не розбирав, хто правий, а хто ні, дер горлянку на всіх, хто на очі потрапляв. Перед ним, схиливши носа, стояв понурий щиглик і м'яв перед собою пальці.

— Ти здурів, Баранчук?.. Накрутив на шуруповерт косу дівчини!.. А якби до біди дійшло?..

— Чого вона?.. Чого вона?.. Недоміром прозиває!.. — хрускав пальцями ображений хлопчина й хлюпав носом.

— Бо ти і є недомірок!.. — припечатав його гнівний директор. — Натуральний недомірок!.. Вам чого? — гаркнув без переходу до Нагорняка. — Закрийте двері з того боку!..

— Мені б директора, — поглянув ще раз на табличку Артем, щоб переконатися, чи туди потрапив.

— Не бачите?.. У мене виховний момент!.. — трохи стишив голос розпашілий вихователь. — А... От, гадство!.. Попав... Я вас знаю. Ви новий начальник поліції... Хтось уже накапав?.. На мене?.. Чи на цього... хулігана Баранчука?.. Дак ми все зробили, щоб Любочка

Тимощук не постраждала. Рану обробили, підстригли під хлопчика... Нічого не видно. Батьки до суду подавати не будуть... Умовили!..

— Та я не з цього приводу. Заспокойтеся, — примирливо виставив перед собою руки, мовляв, нема в них каменя, майор у цивільному. — Хочу поговорити з вами про Бориса Циганчука, вашого майстра...

— А цей що натворив? — розпачливо вигукнув накручений директор і знеможено упав у крісло, махнув на учня, як на муху. — Іди геть звідси, щоб я тебе не бачив!.. Молись, щоб на тебе начальник міліції... ехм... поліції справу не завів...

Щиглик шустро втік у двері, ніби його тут і не було, втонув у гаморі на коридорі.

— З ума зійти!.. Мене тут... скоро сказ ухопить, — поскаржився Подуфалий. — Ви собі уявити не можете, на які вибрики вони здатні!.. От позавчора один виліз на трубу котельні... Чуєте, на трубу котельні!.. І кинув усередину кота!.. Хіба до цього можна було додуматись?.. Там же знизу котел. Добре, що загашений... Ніяких тобі варіантів дістати тварину...

— Власне, я про Циганчука, — нагадав мету свого візиту Артем. — Сьогодні вночі згоріла його хата. А самого Циганчука, як я чув, у місті нема. Поїхав за кордон...

— Циганчук, Циганчук... Бодай би його!.. — пробурмотів розвихрений у думках Мирон Дмитрович. — Що ви хочете знати?..

— Хто він і що він?.. Ким працює?.. Який має характер?.. З ким дружить?.. Обрисуйте, так би мовити, робочий портрет...

— Який там портрет!.. Одне мурло нахмурене!.. — смикнувся з крісла до шафи з папками директор і вправно вихопив з довгого ряду особову справу. — Ні з ким не водиться!.. Якби діти його не любили, давно би вигнав!..

— Чого так?.. — без емоцій запитав Нагорняк.

— Бо не від світу цього... Не можу його зрозуміти, розкусити. Зовні наче нормальний. Чоловік як чоловік... А всередину не пускає. Закритий на всі закривки!.. Ніби фортеця в осаді. За довгих десять літ... Брешу!.. Уже п'ятнадцять!.. Думаєте, хоч раз... він у нашій компанії побував?.. Коли в когось день народження чи інше свято?.. Ні й ні!.. Осьмомисл угнутий!.. З кузні — додому. З дому — до кузні. І ні з ким ні словом не перекинеться!.. А обідає... Обідає пляшкою молока

і булкою. Притулиться у кутку і мовчки плямкає... Ото й тільки, що з учнями про ковальство балакає...

— Чекайте!.. Ви мене зовсім не в той бік ведете, — збив директора з нарікань на мовчазного викладача гість із поліції. — Наскільки я чув, ваш коваль видатний!.. Поїхав у Париж. Повіз на виставку свої твори...

— А я про що вам кажу? Майстер він золотий. Все у руках горить... А от як людина!.. Дивак та й годі!.. І це ще лагідно сказано...

— Гортайте ту справу, — показав на папку перед директором Артем. — Нехай я почую конкретику...

— Що тут гортати? Два листки з фотографією!.. — послухався гостя Подуфалий. — Народився шістдесят четвертого року в Караганді. Ну... Мама була туди заслана, як ворог народу. Вчився у Грушківській середній номер три... І все. Більше ніякої науки. Працював учнем коваля, потім ковалем на «Абразиві». Як завод гавкнув, попросився до нас... Я його взяв з іспитовим строком. І виявилось, що вміє, гад, з вогнем і молотом поратись.

— Одружений? Сім'я, діти?..

— Ні, не одружений. Старий холостяк... Вовкулака-самітник...

— У вас до нього є нарікання по роботі?

— Та ж кажу — нема до чого придертися! А от як людина — підійти не хочеться...

— Він справді кує гарні вироби?.. Що аж за кордон попросили?..

— Ну як вам сказати, — протягнув задумано Подуфалий і погладив себе по широкому, з випнутими кістяними валками, лисому тім'ї. — Тепер же не такі смаки, до яких я звик... Сапку гарну викував — молодець. Обруч міцний вигнув — честь тобі і хвала!.. Чи косу... Чи леміш... А в нього якісь покручі... Прости, Господи!.. Які на «ура» сприймають. Дуже просунуті... Знавці. В окулярах... Уті-путі!.. Талант!.. Талантище!.. І на тобі!.. Запрошення на виставку в Париж...

Роздосадуваний директор кинув перед майором офіційний документ. Таки-так!.. Міжнародна гільдія ковалів «Гефест» запрошувала Бориса Циганчука з дванадцятого по п'ятнадцяте травня на виставку оригінальних творів у конгрес-хол французької амбасаді. «Сьогодні у нас дванадцяте, — подумки відзначив Артем. — То якщо він справді

поїхав, алібі йому забезпечене... Мусив вирушити мінімум за два дні до початку виставки. Треба дати запит у прикордонну службу».

— Гаразд, він ні з ким не спілкується. Але друзі в нього є?.. Може, не тут, може, поза училищем? — згадав Нагорняк про знайдений труп і знову приступив до допиту директора.

— Які друзі?.. Як він чарки ні з ким по-людськи не перехилив, — махнув безнадійно Подуфалий. — Молоко та молоко... Тут точно нікого нема. А поза ліцеєм... Шукайте!..

— Може, якась жінка на нього поглядає?.. Не байдужа?..

— Може, й поглядає, — хмикнув, зиркнувши весело, Мирон Дмитрович. — Тільки він до неї... Як мерин кастрований... Оком байдужим блимає.

— Маєте конкретну... пані... на увазі?

— Є тут одна. Вихователька у гуртожитку. Дарина Василівна Мелешко. Самотня жіночка. Теж ніколи не була... у шлюбі. Її учні... — директор дещо знічено нахилився до гостя, — називають Дурина. От язикаті!.. Я завважив, що вони... Дур... Дарина і Борис... іноді спиняються, мовчки переглядаються... Наче мають таємницю.

— Яка ж у них таємниця? — ухопився за слово Артем.

— Угу... А я звідки знаю? — зразу ж відмовився від сказаного директор ліцею. — Це я так, до слова... Здалося мені, що вони переглядаються. Запитайте у Дарки. Вона зараз там... у гуртожитку... обалдуям... ліжка заправляє!..

— Запитаю. Неодмінно запитаю, — пообіцяв начальник поліції. — А ви мені дайте, будь ласка, хоч одну фотографію цього... Циганчука.

— Ця мені нехай буде, — показав на маленьку, сіру й офіційну світліну в особовій справі Мирон Дмитрович. — А я зараз вам...

Хапнув трубку телефона.

— Зінко!.. Слухай сюди, Зінко!.. Не будемо ми сьогодні двері міняти!.. Не виходить... Помовчи трохи, Христом Богом прошу!.. Не перебивай... Знайди й занеси мені... Чуєш уже чи ні?.. Розшукай і занеси мені пристойну фотографію Циганчука. Негайно!.. Тут мене поліція за груди трясє... Моя заступниця, — пояснив Нагорнякові, кинувши слухавку. — Кожен крок хоче погоджувати...

— Може, ви так самі її привчили? — знічев'я промовив гість.

Кінець безкоштовного уривку. Щоби читати далі, придбайте, будь ласка, повну версію книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ